

■ COLUMNA

Vegnir memia tard

DA JOST FALETT

Puspè memia tard!»
Gea, quai dovra gner-
va, perquai ch'i fiss quasi
adina stà dad evitar. Il pli
essan nus sezs la culpa.

Vegnir memia tard
pon ins en differen-
tas situaziuns: Memia tard
a scola, lura datti in cha-
sti. Memia tard sin il tren,
lura esi da spetgar sin il
proxim. Sco giuven forsa
memia tard per l'amia de-
siderada, lura na gidi na-
gut da spitgar, perquai
che in auter è stà pli
spert. Il solit na turnan las
schanzas betg ed èn da-
vent, sco il tshievi, sch'il
chatschadur n'è betg stà
pront per nizzegiar la
schanza. I dat tantas si-
tuaziuns persunalas per
vegnir memia tard.

Vegnir memia tard po-
dentant er la politica.
Sch'il pievel daventa me-
mia malcontent ed ils po-
litichers na reageschan
betg, lura sa il pievel ve-
gnir cun ina iniziativa ex-
trema – per reagir sin la
situaziun extrema. Quai
avain nus vis tar las abita-
ziuns secundaras: En Gri-
schun hai dà avant onns
la proposta en il cussegl
grond da limitar las abita-
ziuns secundaras en tut il
chantun sin 50% – senza
la minima schanza. Uss
avain nus il limit da 20%
ed ina soluziun pauc dif-
ferenziada che fa davaira
difficultads en tshertas
regiuns. Quai fiss stà dad
evitar sch'ils politichers
(jau manegel er las dun-
nas da la politica) avessan
reagi pli baud. –

Actualmain esi da spe-
rar che la revisiun da
la lescha davart la planisa-
ziun dal territori, accepta-
da da la popuaziun cun
gronda majoritad, vegnia
exequida endretg. Pertge

che noss territori è limità:
era sche tut pretendia cre-
schientscha – la Svizra na
crescha betg.

Memial politica vegn la
probabla-
main er tar il barat d'in-
firmaziuns automatic per
nossas bancas. Avant
paucs onns avess il stadi
anc pudì martgantar e
dictar almain per part las
cundiziuns – oz vegnan
quellas dictadas dals au-
ters. Nus avain manchen-
tà il bun mument per far
valair noss interess, e quel
na turna betg.

Er ina vischnanca po
vegnir memia tard.
Tar nus a Bever mancan
dapi onns abitaziuns paja-
blas per indigens. Emper-
mischuns da la suprastan-
za communal da reagir
hai dà adina puspè, succe-
dì n'è dentant nagut. Ils
indigens che lavuran en
Engiadin'Ota abitan oz
per part a Zernez, e man-
can en vischnanca. Cun
circa 700 abitants ha Be-
ver oz ina classa vida –
nulla uffants en ina anna-
da, ed en las autras classas
dus fin quatter. Las vi-
schnancas enturn fabri-
tgan per indigens ed han
ina scola segirada. En
paucs onns vegni a dar
avunda abitaziuns per in-
digens en la regiun – lura
esi memia tard per vulair
mantegnair la scola ed il

negozi, e quai en ina vi-
schnanca da l'Engia-
din'Ota benestanta.

Tgi sa sche nus vegnin
er memia tard per la
lingua? Gia Placidus a
Spescha, Gion Antoni
Bühler ed auters han vuli
dar a la Rumantschia da-
pli forza cun ina lingua
scritta unida, entant che il
rumantsch era anc ferm
avunda, avant ch'i è me-
mia tard. La quarta prova
era sin buna via, diversas
vischnancas han dentant
decidì auter, quai è dad
acceptar. Sche la «vusch
dal pievel» ha raschun
cun turnar tar ils idioms
vegn il futur a mussar,
forse schizunt bainspert.

Uss essan nus puspè
en la situaziun sco
avant 20 onns. Là ha la
Lia Rumantscha pretendì
cun pauc success dapli fi-
nanzas per remplazzar ils
meds d'instrucziun vegls
en ils tschinch idioms, e
quai en megliers temps fi-
nanzials che oz. Il preven-
tiv chantunal cun spetgas
da fin 100 milliuns francs
deficit en ils proxims
onns na dat betg grondas
speranzas per dapli raps
per translatar e stampar
en tshintg variantas ru-
mantschas empè da du-
vrar las finanzas disponi-
blas per producir quali-
tad. Ed il ciclus dals meds
d'instrucziun na vegn
betg pli plaun. Igl è tard –
guardain sch'il temp basta
per chattar ina via per dar
nova forza a la Ruman-
tschia.

Era jau sun da curt
vegnì memia tard:
Memia tard hai jau realisà
tge vusch impressiunanta
che er jau vegn ad udir
pli pauc cun la demissiun
da l'avat Martin Werlen.
Igl è da duvrar las occa-
siuns avant ch'igl è memia
tard.